

SACD | Analiz

Nisan 2019

10 Sayılı Yasa: Suriye'de kalıcı bir demografik değişim hedefleyen Esad'ın son kozu

10 Sayılı Yasa: Suriye'de kalıcı bir demografik değişim hedefleyen Esad'ın son kozu

Yazan Mustafa Al Kasem

Zor ve tehlikeli bir yolculuğun ardından çocuklarım yabancı bir ülkede yeni bir eve girdiler fakat hala daha vatanlarını terk ettikleri fikrine alışamadılar. Yuvalarını, okullarını, akrabalarını, çocukluk arkadaşlarını ve hatta dillerini bile terk etmeye zorlandıklarını kabul edemediler! Bu yeni dili öğrenmeye başlamalarını tavsiye ettiğimde bana şaşkınlıkla bakakaldılar: Burada çok mu kalacağız? Evimize geri dönmeyecek miyiz? Bölgemizi bin bir çeşit silahla acımasızca bombaladıktan sonra evlerimize giren kendi askerimizin tüm evleri önce yağmalayıp sonra da ateşe verdiğini onlara söylemeye dilim varmadı. Sekiz yıllık savaş boyunca evlerinden kaçmak zorunda kalan Suriye halkının yarısından fazlasıyla aynı kaderi paylaştık. Altı milyondan fazla Suriyeli yurt dışına sürüldü ve başka bir yedi milyon daha ülke içinde göç etmek zorunda bırakıldı.

Sonraki yıllarda bu askerler ile bunların yerli ve yabancı milisleri yerlerinden edilenlerin geri dönüşüne engel oldu, onları ölümle tehdit etti ve geri dönmeye cesaret edenleri gözaltına aldı, işkence etti ve canlarına kıydı. Sanki bu yeterli bir caydırıcı etken değilmiş gibi, Esad rejimi göç etmek durumunda bırakılmış kişilere karşı yasaları bir silah olarak kullanmaya başladı. Esad Hükümeti, göç etmek durumunda bırakılmış insanların ve mültecilerin geri dönüşünü engellemek amacıyla çok sayıda yasa çıkardı ve bunların en bilineni ise 2018 tarihli 10 Sayılı Yasa'dır.

Savaşta tahrip edilen bölgelerin imar edilmesi kisvesi altında, 10 Sayılı Yasa esasen, sahip oldukları mülklerin statüsü "yeniden düzenleme" sürecinde idari ve yasal engeller teşkil ettiğinden göç etmek durumunda bırakılmış kişilerin büyük çoğunluğunun mülkiyet haklarını ellerinden almaktadır.

10 Sayılı Yasa'nın uluslararası mecralardaki eleştirilerini takip ettim ve bu eleştirilerin çoğunun Esad'a ait makamların yasa ve mevzuatları çıkardıkları bağlamı dikkate almadıklarını fark ettim. Söz konusu yasaların özü, can pazarı bittiğinde Esad'ın görmek istediği Suriye'dir.

Nisan 2019

10 Sayılı Yasa: Suriye'de kalıcı bir demografik değişim hedefleyen Esad'ın son kozu

Esad, Suriye halkının ayaklanmasıyla başa çıkma konusunda büyük bir kumar oynadı. Stratejisine uzun süreli hapis cezalarına çarptırılan köktendincileri serbest bırakmak da dâhildi. Bu çabada, hem İran ile hem de karşılığında Irak hapisanelerinde tutuklu bulunan köktendincileri serbest bırakan Irak Başbakanı Nuri el-Maliki ile işbirliği yaptı. Muharebede ortaklaşa yeni bir aşamaya geçmeyi planladılar ve bu aşama Esad'ın oluşumuna doğrudan katkıda bulunduğu "tekfirci" gruplara karşı kararlı bir savaştı. "İslamcı teröristlere karşı mücadele eden meşru bir hükümet" imajı Esad'ın uluslararası sempati ve desteğin bir kısmını yeniden kazanmasına ön ayak oldu ve bu durum da karşılığında İran ve Rusya'nın, Esad rejimine karşı ayaklanan halka Grozni tipi yakıp yıkma taktiği modeli ile muamele etmesine imkân tanıdı.

Oynadığı bu kumarda, Esad uluslararası hukuk kurallarını çiğnemekten asla çekinmedi. Halkın çoğunluğunu hedef almak, yerlerinden etmek ve nihayetinde sonraları "en homojen toplum" olarak nitelendirdiği tastamam bir Nazi ifadesi olan ülküsünü gerçekleştirmek maksadıyla ağır top ve hava bombardımanı, varil bombası ve hatta kimyasal silahlar kullandı.

Esad, 10 Sayılı Yasayı göç etmek durumunda kalmış Suriyelilerin büyük çoğunluğunun geri dönüşünü engelleme planında başarılı olmak için çıkardı.

Geri dönebilecekleri bir yerin olmaması durumunda geri dönüşlerin kesinlikle engellenebileceği fikriyle bu kişilerin mülklerini ve arsalarını ellerinden alacak bu yasa tasarlanmış oldu. Mülklerinin tapu belgeleri hâlâ ellerinde olsa bile, 10 Sayılı Yasa, "yeniden düzenleme" için belirlenen alanlarda yenileme veya yeniden inşa çalışmalarında bulunmalarına imkân tanımaz. Yani, yasanın bu yasaklayıcı niteliği, yetkili makamlar onaylamadıkça Suriyelilerin evlerini yeniden inşa etmelerine veya restore etmelerine izin vermez. Bölgede "yeniden düzenleme" kararı çıkaran aynı yetkili makamlar, hak sahiplerinin satma, satın alma, ipotek verme, inşa etme ve yenileme izinleri alma haklarını ilga eder.

Söz konusu yasanın uygulanması, önceden var olan bir veya birden fazla düzenlenmiş alanı içine alan yeni bir düzenlenmiş alanın çıkarılmasıyla başlar. Bir sonraki aşamada ise, mülk sahipleri itirazlarını 10 Sayılı Yasada belirtildiği üzere bir ay içinde sunmak durumundaydı ancak daha sonra 2018 tarihli 42 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bu süre bir yıl olarak değiştirildi. Ancak, mülk sahibi öncelikle cesaret edip yetkili makamların önüne çıkıp güvenlik tasdiklerini almak veya kendi yerine bu maceraya atılacak bir akrabasını göndermek zorunda. Bu türden tasdikleri almak için güvenlik güçlerine yaklaşmanın mülk sahibinin canı üzerinde ciddi bir risk teşkil ettiği gerçeğinin yanı sıra, gerçek olan şudur ki insanların göç etmek durumunda bırakıldığı bölgelerin çoğuna geri dönüş izni verilmiyor ve çoğu insanın da o bölgelerde kendi adına hareket edebilecek bir akrabası bulunmuyor.

SACD | Analiz

Nisan 2019

10 Sayılı Yasa: Suriye'de kalıcı bir demografik değişim hedefleyen Esad'ın son kozu

Umutlarını "Suriye'de yeniden barış içinde bir yaşam sürmeye" bağlayan mülk sahipleri, muhtemelen bir de bakacaklar ki mülkleri kaybolmuş veya amansızca yıkılmış ve bu mülklerini asla da geri isteyemeyecekler. Suriye'deki durumun rejim ve destekçileri lehine büyük ölçüde değiştüğünü ve böylesine ayrımcı bir yasal çerçeve altında çok sayıda Suriyelinin geri dönüşünün neredeyse imkânsız olduğunu fark edecekler.

Esad yönetimi altındaki Suriye'de, yasaların ve mevzuatların görevi toplumu düzenlemekten çıkmış, aksine sabote etmeye dayanmıştır. Rejimi, kendi ağzından çıkan şu yozlaşmış fikri temel almaktadır; "yolsuzluk bir yaşam sistemidir". Göç etmek durumunda kalmış kişilerin büyük çoğunluğunun bir geri dönme şansı olacaksa, bu yasal çerçeve değişmek zorundadır. Esad kendi kozunu oynadı, soru şu ki mültecilerin geri dönüşünü görmek isteyen güçler buna kanacak mı?

Mustafa Al Kasem Humus'lu eski bir hâkimdir. Suriye Vatandaşlık Onuru Derneęi @syrianacd Mütevelli Heyeti üyesidir.